

sluwste en wreedste medewerkers, Reinhard Heydrich. De SS was en bleef in theorie een formatie van de partij, maar in feite was er spoedig maar één instantie waarvan de *Reichsführer-SS* het gezag nog erkende: Hitler, de opperste *Führer*.

Het leiderschap van de SS en de *Sicherheitsdienst* gingen Himmler resp. Heydrich spoedig combineren met hoge functies in het Duitse politie-apparaat. In '36 hadden zij het zover gebracht dat Himmler hoofd was van de gehele Duitse politie (waartoe zowel de politieke en de criminele recherche behoorden als de 'normale' politie, de *Ordnungspolizei*), terwijl Heydrich de leiding van de politieke recherche (die aanvankelijk alleen in Pruisen *Geheime Staatspolizei* heette) met die van de *Sicherheitsdienst* combineerde. Toen de politieke en de criminele recherche enige tijd later in de *Sicherheitspolizei* samengevat werden, kregen de vele politieambtenaren die lid waren van de *Allgemeine SS*, een SS-rang; bovendien werden zij in de SS-administratie formeel geboekt als leden van de *Sicherheitsdienst*; ze hadden met die dienst persoonlijk overigens niets te maken, maar een consequentie was wél dat zij, als zij in uniform dienst deden, het SS-uniform moesten dragen met onderaan op de linkermouw de letters 'SD'. In bezet Nederland werd later die lettercombinatie dagelijks door velen gezien; het gevolg was dat daar als regel de *Sicherheitspolizei* als 'de SD' werd aangeduid – hetgeen zij nu juist niet was.¹

Kort na het uitbreken van de oorlog, in september '39, werden *Sicherheitspolizei* en SD in een nieuwe organisatie opgenomen: het *Reichssicherheitshauptamt* (RSHA), een monsterlijk groot bureau te Berlijn. De twee delen van de *Sicherheitspolizei* (de politieke en de criminele recherche) werden in gescheiden *Ämter* van dit RSHA ondergebracht: de criminele recherche (*Kriminalpolizei*) in *Amt V*, de politieke recherche in *Amt IV*. Dat laatste kreeg het onderzoek naar en de bestrijding van alle tegenstanders van het Derde Rijk als officiële taak; bij de uitvoering daarvan stond het buiten de wet: de *Sicherheitspolizei* kon doen wat zij wilde; die praktijk was in een uit april '40 daterend, geheim decreet van het RSHA officieel vastgelegd.

Wat nu verder dat RSHA betreft, kwam de *Sicherheitsdienst*, voorzover zij gegevens over Duitsland en de bezette gebieden verzamelde, in *Amt III* terecht, voorzover zij zich met de wereld daarbuiten bezig hield, in *Amt VI*. In *Amt III* viel een gebied als bezet Nederland onder een speciale afdeling:

¹ Het is onvermijdelijk dat wij af en toe en vooral bij het citeren uit Nederlandse bronnen in de delen over de bezettingstijd de 'SD' zullen vermelden waar eigenlijk van *Sicherheitspolizei* gesproken moest worden; in die gevallen zullen wij, om verwarring met de echte SD (*Sicherheitsdienst*) te voorkomen, steeds van aanhalingstekens gebruik maken.